

STRATEGII NAȚIONALE/REGIONALE DE INOVARE PENTRU SPECIALIZAREA INTELIGENTĂ (RIS3)

POLITICA DE COEZIUNE 2014-2020

Noile norme și noua legislație care reglementează următoarea rundă de investiții din cadrul politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020 au fost aprobate de Consiliul Uniunii Europene în luna decembrie 2013.

Această fișă informativă face parte dintr-o serie de astfel de fișe și evidențiază elementele-cheie ale noii abordări.

Cuprins

Introducere

Care este tema?

Care este scopul?

Care este temeiul juridic?

Care sunt efectele practice?

Care sunt diferențele față de perioada 2007-2013?

Strategiile naționale/regionale de cercetare și inovare pentru specializarea inteligentă (strategiile RIS3) reprezintă agende integrate și bazate pe situația din teren ale transformării economice, caracterizate prin cinci acțiuni importante:

- » Concentrează sprijinul politicilor și investițiile asupra principalelor priorități, provocări și necesități de la nivel național/regional în scopul unei dezvoltări bazate pe cunoaștere.
- » Se bazează, în cazul fiecărei țări/regiuni, pe atuurile, avantajele competitive și potențialul pentru excelență.
- » Sprijină inovarea tehnologică, precum și inovarea pe baze practice și urmăresc să stimuleze investițiile din sectorul privat.
- » Antrenează implicarea deplină a părților interesate și încurajează inovarea și experimentarea.
- » Sunt bazate pe dovezi și includ sisteme solide de monitorizare și evaluare.

Care este tema?

[↑ Sus](#)

Strategia Europa 2020 este strategia de creștere a UE pentru următorul deceniu. Într-o lume în schimbare, dorim ca UE să **devină o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii**. Aceste trei priorități care se consolidează reciproc ar trebui să ajute UE și statele membre să atingă un nivel ridicat al ocupării forței de muncă, al productivității și al coeziunii sociale.

În mod concret, UE a stabilit cinci obiective ambițioase – cu privire la ocuparea forței de muncă, la **inovare**, la educație, la incluziunea socială și la climă/energie – care trebuie să fie îndeplinite până în 2020. Fiecare stat membru a adoptat propriul obiectiv național în fiecare dintre aceste domenii. Strategia se bazează pe acțiuni concrete la nivel european și național.

Autoritățile naționale și regionale din întreaga Europă **vor elabora strategii de specializare inteligentă în cadrul unui proces de determinare antreprenorial**, astfel încât fondurile structurale și de investiții europene (fondurile ESI) să poată fi folosite **mai eficient, iar sinergiile** dintre diferitele politici comunitare, naționale și regionale, precum și dintre investițiile din sectorul public și privat să poată fi **intensificate**.

Justificarea politică a RIS3

Transformarea inovării într-o prioritate pentru toate regiunile

Strategia „Europa 2020” le impune factorilor de decizie să analizeze modul în care sunt interconectate diversele aspecte ale creșterii inteligente, durabile și favorabile incluziunii. Strategiile integrate privind specializarea inteligentă oferă un răspuns la provocările complexe în materie de dezvoltare, prin adaptarea politicii la contextul regional.

RIS3 sprijină crearea de locuri de muncă și dezvoltarea, bazate pe cunoaștere, nu numai în cadrul centrelor principale de cercetare și inovare (C&I), ci și în regiunile mai puțin dezvoltate și rurale.

RIS3 reprezintă o parte esențială a propunerii de reformă a politicii de coeziune UE, care sprijină concentrarea tematică și consolidează programarea strategică și orientarea către performanță.

Concentrarea investițiilor și crearea de sinergii

RIS3 concentrează eforturile de dezvoltare economică și investițiile asupra avantajelor relative ale fiecărei regiuni, exploatând oportunitățile economice și tendințele care apar și acționând în vederea stimulării creșterii economice.

RIS3 sporesc valoarea adăugată, impactul și vizibilitatea finanțării UE. Acestea asigură eficiența în cheltuirea banilor într-o perioadă de constrângeri bugetare și de resurse publice (mai) limitate.

RIS3 asigură sinergii între politici și finanțare la nivel european, reprezentând o completare la schemele naționale și regionale și la investițiile din sectorul privat.

Îmbunătățirea procesului de inovare

RIS3 impun alegeri inteligente și strategice, precum și elaborarea de politici bazate pe dovezi. Prioritățile sunt stabilite pe baza unui proces de descoperire antreprenorială de jos în sus, cu sprijinul unei inteligențe strategice privind atuurile unei regiuni ⁽¹⁾, provocările ridicate de aceasta ⁽²⁾, precum și avantajele competitive și potențialul pentru excelență al acesteia ⁽³⁾.

RIS3 implică asigurarea faptului că mixul de politici, și anume combinarea instrumentelor de politică disponibile într-un anumit context regional – subvenții, împrumuturi și alte forme de sprijin –, este eficient în atingerea obiectivelor generale de politică, ajută întreprinderile și mobilizează investițiile private.

RIS3 implică dezvoltarea de indicatori de rezultat și utilizarea acestora pentru impulsionearea, coordonarea și adaptarea politicilor și programelor. Astfel, acestea promovează evaluarea permanentă a politicilor și învățarea continuă, prin schimbul de experiențe și de bune practici între regiuni.

Îmbunătățirea guvernancei și o mai mare implicare a părților interesate

RIS3 încurajează toate părțile interesate să coalizeze sub spectrul unei viziuni comune. Acestea interconectează întreprinderile mici, mijlocii și mari, încurajează guvernanta pe mai multe niveluri și contribuie la consolidarea capitalului creativ și social în cadrul comunității.

(1) Inclusiv structuri industriale, clustere, universități, institute de cercetare, știință, tehnologie, competențe, capital uman, mediu, acces pe piață, sisteme de guvernare și legături și conexiuni cu alte regiuni.

(2) Inclusiv o populație îmbătrânită, incompatibilitățile de pe piața muncii, locații izolate și aspecte de mediu.

(3) De exemplu, analizele SWOT, anticipativă și a tendințelor, cartografierea tehnologiilor, analiza clusterelor, cunoștințele antreprenoriale ale piețelor.

Procesul RIS3 trebuie să fie interactiv, orientat către nivelul regional și bazat pe consens. În timp ce combinația exactă de organizații implicate va depinde de contextul regional, este important ca toți partenerii să fie pe deplin implicați în elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea strategiilor privind specializarea inteligentă.

Justificarea economică

Elaborarea și punerea în aplicare de strategii destinate transformării economice

RIS3 necesită o abordare integrată și bazată pe situația din teren pentru elaborarea și punerea în aplicare a politicilor. Politicile trebuie să fie adaptate la contextul local, recunoscându-se faptul că există diferite căi de inovare și dezvoltare regională.

Printre acestea se numără: a) revigorarea sectoarelor tradiționale prin activități cu valoare adăugată mai mare și noi nișe de piață; b) modernizarea prin adoptarea și diseminarea noilor tehnologii; c) diversificarea tehnologică plecând de la specializările existente în domenii conexe; d) dezvoltarea de noi activități economice prin intermediul unei schimbări tehnologice radicale și a unor inovații majore; și e) exploatarea unor noi forme de inovare, precum inovarea deschisă și orientată către utilizator, inovarea socială și inovarea în materie de servicii.

Oferirea de răspunsuri la provocările economice și societale

Europa se confruntă cu o competiție neîntreruptă la nivel global pentru talent, idei și capital. În același timp, austeritatea fiscală impune guvernelor să concentreze resurse limitate asupra câtorva domenii și măsuri care au un potențial real să genereze locuri de muncă și creștere economică durabilă.

Majoritatea regiunilor pot dobândi un avantaj competitiv real numai prin găsirea unor nișe sau prin integrarea noilor tehnologii în cadrul industriilor tradiționale și prin exploatarea potențialului regional „inteligent” al acestora.

Strategiile privind specializarea inteligentă pot constitui, de asemenea, un instrument puternic pentru soluționarea provocărilor sociale, de mediu, climatice și energetice, precum schimbările demografice, eficiența resurselor, securitatea energetică și rezistența în fața schimbărilor climatice.

Conferirea unei vizibilități mai mari regiunilor în ochii investitorilor internaționali

Concentrându-se pe elementele care îi conferă unei regiuni cel mai mare potențial competitiv, specializarea inteligentă contribuie la poziționarea regiunii pe piețe/nișe specifice la nivel global și în lanțul internațional de valori.

Pentru a atrage investiții private și a capta atenția investitorilor internaționali, este important să fie creată o marcă a expertizei unei regiuni într-un domeniu de cunoaștere specific sau pe o piață de nișă și să se ofere sprijin concret și integrat pentru a contribui la consolidarea respectivei specializări.

Îmbunătățirea conexiunilor interne și externe ale regiunii

Îmbunătățirea conexiunilor interne reprezintă de multă vreme o marcă a politici de inovare (de exemplu, rețelele tripartite sau cvadruple, triumghiurile cunoașterii, cooperarea dintre universități și întreprinderi, clusterelor etc.).

Totuși, regiunile trebuie, de asemenea, să fie deschise, să se poziționeze în cadrul lanțurilor globale de valori și să își consolideze conexiunile și cooperarea cu alte regiuni, clusterelor și actori din domeniul inovării. Acest lucru este important pentru internaționalizarea întreprinderilor lor, în vederea atingerii unui potențial esențial al activităților clusterelor și a generării de afluxuri de cunoștințe relevante pentru baza existentă de cunoștințe a regiunii⁽⁴⁾.

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en

Evitarea suprapunerilor și a replicării în cadrul strategiilor de dezvoltare

În trecut, regiunile care s-au confruntat cu probleme de dezvoltare au încercat adesea să reproducă întocmai sau cu aproximație prioritățile altor regiuni puternice, chiar și atunci când aveau puține atuuri și șanse reduse de a deveni lideri mondiali în domeniile alese.

RIS3 încurajează regiunile să adopte politici adaptate în mod realist capacităților, oportunităților și necesităților lor.

Diferențierea pe plan internațional și diversificarea tehnologică sunt esențiale pentru (re-)poziționarea unei regiuni într-un context global, extrem de dinamic și în schimbare, precum și pentru evidențierea propriei strategii în raport cu cele ale altor regiuni.

Acumularea unei „mase critice” de resurse

RIS3 pot asigura că resursele în materie de cercetare și inovare ating masa critică, și anume un avânt suficient pentru a deveni independente, sau potențialul critic, sprijinindu-le prin măsuri țintite destinate stimulării resurselor umane și infrastructurii cunoașterii.

Concentrarea pe domeniile cu potențial și atuuri reale merită în mod clar efortul, în comparație cu efectuarea unor investiții slabe în domenii necorelate. Masa critică/potențialul critic poate fi acumulat(ă) fie intern în cadrul regiunii, fie prin internalizare și cooperare cu alte regiuni.

Promovarea propagării cunoștințelor și diversificării tehnologice

Cel mai promițător mod în care o regiune își poate promova creșterea bazată pe cunoaștere este acela de a diversifica tehnologiile, produsele și serviciile care sunt strâns legate de tehnologiile dominante existente și de baza regională de competențe. Propagarea cunoștințelor are cel mai mare succes dacă se produce în cadrul industriilor conexe (spre deosebire de o diversitate de sectoare necorelate).

Noi industrii se vor dezvolta din cadrul celor mai reușite clusteruri existente, însă numai dacă se renunță la granițele sectoriale. Importantă nu este diversificarea *in sine*, ci mai degrabă diversificarea tehnologică de specialitate în cadrul activităților economice emergente. Aceasta pornește de la cunoștințele și capacitățile economice regionale și țintește către activități conexe, însă cu o valoare adăugată mai mare.

Astfel, regiunile ar trebui să transforme într-o prioritate complementaritatea dintre activitățile economice conexe și să găsească modalități mai bune de a-și combina atuurile, astfel încât să creeze o capacitate industrială nouă în domeniile cu potențial mare de creștere (de exemplu, interconectarea clusterelor).

Care este temeiul juridic?

[↑ Sus](#)

Regulamentul (UE) 1301/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 reprezintă temeiul juridic care definește „strategia de specializare inteligentă”.

„Strategie de specializare inteligentă” înseamnă strategii naționale sau regionale în domeniul inovării care stabilesc priorități cu scopul de a crea un avantaj competitiv prin dezvoltarea punctelor tari proprii cercetării și inovării și prin corelarea acestora cu nevoile întreprinderilor în vederea abordării coerente a oportunităților emergente și a evoluțiilor pieței, evitând suprapunerea și fragmentarea eforturilor.

O astfel de strategie de specializare inteligentă poate lua forma unui cadru politic strategic în domeniul cercetării și inovării (C&I) la nivel național sau regional sau poate fi inclusă într-un astfel de cadru.

Strategiile de specializare inteligentă sunt elaborate prin implicarea autorităților de gestionare naționale sau regionale și a părților interesate, cum ar fi universități și alte instituții de învățământ superior, industrie și partenerii sociali în procesul de determinare antreprenorial.

Existența unei strategii naționale sau regionale de specializare inteligentă, în conformitate cu programul național de reformă, care să echilibreze cheltuielile private cu cercetarea și inovarea și care să fie conformă cu caracteristicile sistemelor naționale sau regionale eficiente în domeniul cercetării și al inovării reprezintă o precondiție pentru realizarea eficace și eficientă a obiectivelor specifice aferente priorităților de investiții incluse la obiectivul tematic nr. 1: Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării.

Condiționalitatea RIS3 *ex-ante* le impune statelor membre UE și regiunilor să **implementeze o strategie de specializare inteligentă care:**

- » să fie bazată pe o analiză SWOT sau similară, în vederea concentrării resurselor pe un set limitat de priorități în materie de cercetare și inovare;
- » să prezinte măsuri pentru stimularea investițiilor private în cercetare, tehnologie și dezvoltare (CTD);
- » să conțină un sistem de monitorizare și evaluare;
- » să asigure că un stat membru a adoptat un cadru care evidențiază resursele bugetare disponibile pentru cercetare și inovare; și
- » să asigure că un stat membru a adoptat un plan multianual pentru înscrierea în buget și prioritizarea investițiilor legate de prioritățile UE (Forumul pentru o strategie europeană privind infrastructurile în domeniul cercetării – ESFRI).

Care sunt efectele practice?

[↑ Sus](#)

Condiționalitatea RIS3 *ex-ante* le impune statelor membre UE și regiunilor să **identifice specializările cognitive** cele mai adecvate pentru potențialul lor de inovare, în baza atuurilor și capacităților lor.

Acestea trebuie să întreprindă acțiunile menționate printr-un proces de „**descoperire antreprenorială**”, și anume care implică părți interesate și întreprinderi cheie în domeniul inovării. Astfel, în loc să fie o strategie impusă de sus, specializarea inteligentă implică **întreprinderi, centre de cercetare și universități care colaborează** pentru a identifica cele mai promițătoare zone de specializare dintr-un stat membru sau dintr-o regiune, precum și dezavantajele care împiedică inovarea în acele teritorii ⁽⁵⁾.

Autoritățile naționale sau regionale trebuie să elaboreze **un document care să schițeze strategia propusă pentru țara sau regiunea respectivă** și, în special, **investițiile planificate din sectorul public și privat, inclusiv cele finanțate din fondurile structurale**, în materie de cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare.

Această strategie nu ar trebui să se bazeze numai pe **exceleță științifică la nivel regional și/sau să țintească spre aceasta**, ci, de asemenea, să sprijine **inovarea pe baze practice („netehnologică”)** ⁽⁶⁾ și să includă adoptarea și diseminarea **cunoștințelor și a inovării**.

Strategia ar trebui să fie autoevaluată și, dacă este posibil, evaluată *inter pares*. Comisia va evalua respectarea condiționalității în cadrul negocierilor privind acordul de parteneriat și programele operaționale.

Orientări mai specifice destinate regiunilor și statelor membre cu privire la modalitățile de elaborare și punere în aplicare a strategiilor de inovare pentru specializarea inteligentă sunt disponibile sub forma unui ghid metodologic și practic ⁽⁷⁾.

Elaborarea de strategii regionale este sprijinită, de asemenea, prin **Platforma de specializare inteligentă** care a fost lansată în luna iunie 2011. Platforma este gestionată de o echipă în cadrul Centrului Comun de Cercetare (JRC-IPTS) din Sevilla, Spania. Aceasta este monitorizată de o echipă de coordonare, care include experți din mai multe departamente ale Comisiei Europene. De asemenea, aceasta primește contribuțiile unui grup oglindă de experți de marcă și reprezentanți din cadrul rețelei. Aceasta va oferi o serie de servicii, inclusiv consiliere, formare și sprijin pentru evaluarea *inter pares* a strategiilor naționale/regionale. Statele membre și regiunile sunt încurajate să se înscrie în platformă, accesând pagina principală a platformei ⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm
(cf. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, iunie 2009).

(6) De exemplu, inovații în domeniul social și al serviciilor, măsuri pentru abordarea provocărilor sociale, noi modele de afaceri și măsuri vizând cererea, cum ar fi achizițiile publice.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Care sunt diferențele față de perioada 2007-2013?

[↑ Sus](#)

Specializarea inteligentă nu este o noutate. Dimpotrivă, aceasta reprezintă o **perfecționare și o îmbunătățire a metodologiei existente pentru programarea fondurilor structurale.** Aceasta are la bază 15 ani de experiență în sprijinirea strategiilor de inovare la nivel regional, precum și gândirea economică dominantă a principalelor instituții internaționale, precum Banca Mondială, OCDE și FMI. Cele mai dezvoltate regiuni se implică deja în exerciții similare de strategie, astfel cum se evidențiază în inițiativa „Regiuni pentru schimbarea economică”⁽⁹⁾ sau în Monitorul regional al inovării⁽¹⁰⁾.

Specializarea inteligentă presupune **identificarea caracteristicilor și atuurilor unice ale fiecărei țări și regiuni**, evidențierea **avantajelor competitive** ale fiecărei regiuni, precum și cooptarea părților interesate și a resurselor de la nivel regional în jurul unei viziuni axate pe **criteriul excelenței asupra viitorului acestora.** De asemenea, aceasta înseamnă consolidarea sistemelor regionale de inovare, maximizarea fluxurilor de cunoștințe și răspândirea beneficiilor inovării la nivelul întregii economii regionale.

Specializarea inteligentă constă în reconcilierea a două tipuri de logică a acțiunii politice:

- » **stabilirea unor priorități verticale în ceea ce privește domeniile, tehnologiile și activitățile în locul unor priorități generice, cum ar fi intensificarea cooperării dintre cercetare și industrie sau îmbunătățirea capitalului uman;**
- » **un aport de dinamism, idei competitive și cunoștințe antreprenoriale care să combine știința, tehnologia, ingineria, pe de o parte, și cunoștințele privind evoluțiile pieței, necesitățile întreprinderilor și oportunitățile emergente, pe de altă parte.**

Ca noutate, Comisia propune ca astfel de strategii să devină o **condiție prealabilă pentru finanțarea FEDR.** Așadar, statele membre și regiunile UE **trebuie să aibă elaborate strategii RIS3** înaintea aprobării programelor lor operaționale care sprijină aceste investiții.

Pentru mai multe informații

Pentru mai multe fișe informative referitoare la aspecte legate de politica de coeziune:

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_ro.cfm

Pentru informații mai generale privind politica regională a UE:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_ro.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_ro.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu>